

УДК 316.34-054.72

doi: 10.15421/17172

Особливості етнокультурної ідентифікації українців у США

О.А. Ровенчак, В.В. Володько

rowentschak@gmail.com, volodko.victoria@gmail.com
Львівський національний університет імені Івана Франка,
79000, Львів, вул. Університетська, 1

Стаття присвячена вивченню особливостей української еміграції до США. Емпіричне дослідження базується на авторській теоретичній основі вивчення ідентифікаційних процесів в середовищі міжнародних мігрантів. У статті проаналізовано етнічні ідентичності та відповідні практики українців у США, які відтворюються через дотримання традицій та розвиток відповідної інфраструктури. Встановлено, зокрема, що етнічні ідентичності та відповідні практики українців у США мають як поверхневу, так і глибоку форму, оскільки втілюються в певній спільній діяльності. Виявлено особливості формування української складової культурної ідентичності українських іммігрантів у США. Крім того, встановлено подібності та відмінності етнічних та культурних ідентичностей і практик українських іммігрантів, що належать до «старої» (повоєнної) та «нової» (часів незалежності України) міграційних хвиль. Зокрема, представники «старої» хвилі цю складову та відповідні практики будують на основі української національної та української етнічної приналежності, представники ж «нової» хвилі — на етнічній українській приналежності та на культурних практиках, пов'язаних із радянським минулим України та відтворенням елементів інших культур, що поширені в Україні часів незалежності. Крім того, виявлено, що через більшу поширеність участі в офіційних українських організаціях етнокультурні практики представників «старої» хвилі є більш інституціоналізованими, ніж у представників «нової» хвилі.

Ключові слова: українські мігранти у США; етнічна ідентичність; культурна ідентичність; ідентифікаційні практики; «стара» хвиля; «нова» хвиля

Peculiarities of the ethnocultural identification of the ukrainians in the USA

O.A. Rovenchak, V.V. Volodko

rowentschak@gmail.com, volodko.victoria@gmail.com
Ivan Franko National University of Lviv
1, Universytetska Str., Lviv, 79000, Ukraine

The article is devoted to the issues of theoretical and empirical study of Ukrainian migration to the USA in its sociocultural dimension. It is aimed to the investigation of such ideas as migrants' identities and corresponding practices. Namely, ethnic and cultural identities of the Ukrainians in the USA have been studied in the work. The authors' theoretical concept is a basis for empirical survey on Ukrainian migration to the USA. The survey was conducted in 2015. 40 semi-structured interviews with Ukrainians who had experienced living in USA were collected during the research. The survey was aimed at the analysis of ethnic identities and practices, studying the cultural self-determination of the Ukrainians in the USA; detection of differences in ethnocultural identities and practices of «old» and «new» Ukrainian immigration waves. The benefits of this study are the separation of ethnic and cultural identities and practices as well as their isolation from national ones. Moreover, main points of the article have been described both in the context of «old» (postwar) and «new» (independence period) Ukrainian immigration.

The main outcomes of the research are as follows. Respondents' Ukrainian ethnic identity has superficial form (own naming) and is implemented in corresponding practices and common activities. This means that ethnic identities of the Ukrainians in the USA also have a deep form. Ethnic practices are fulfilled through maintainance of the ethnic traditions and ethnic infrastructure development. Ukrainian organizations are one of the most important types of the ethnic infrastructure objects. Though the respondents of «old» wave prefer the membership in traditional official organizations, the respondents of «new» wave prefer new, network-structured informal organization/communities. These types of Ukrainian organizations are differently significant in ethnic and socially-political dimensions. The difference in shaping of cultural identity and practices of «old» and «new» immigrants from Ukraine has also been shown in the study. Ukrainian component of «old» immigrants' cultural identity and corresponding practices is based mainly on the Ukrainian feeling of the ethnonational belonging. At the same time, Ukrainian component of «new» immigrants' cultural identity and corresponding practices are influenced by the Ukrainian ethnicity, soviet period of Ukrainian history and some outlandish cultural practices widespread in independent Ukraine. Summarising, the survey has shown that the ethnic identity and practices of «old» wave of Ukrainian immigrants in the USA is similar to the ones of «new» wave immigrants, and the Ukrainian component of cultural identities differs greatly in the studied waves of Ukrainian immigrants in the USA.

Keywords: Ukrainian migrants in the USA; ethnic identity; cultural identity; identification practices; «new» wave; «old» wave

Цитування даної статті: Ровенчак О.А. Особливості етнокультурної ідентифікації українців у США / О.А. Ровенчак, В.В. Володько // Науково-теоретичний альманах «Грані». – 2017. – Т. 20. – № 1(141). – С. 12-20.

Citation of this article: Rovenchak, O.A., Volodko, V.V., 2017. Osoblyvosti etnokul'turnoyi identyfikatsiyi ukraiyntiv u SShA [Peculiarities of the ethnocultural identification of the ukrainians in the USA]. Scientific and theoretical almanac «Grani» 20; 1(141), 12-20. doi:10.15421/17172 (in Ukrainian).

Peer-reviewed; approved and placed: 07.12.2016

Особенности этнокультурной идентификации украинцев в США

О.А. Ровенчак, В.В. Володько

rowentschak@gmail.com, volodko.victoria@gmail.com

*Львовский национальный университет имени Ивана Франко,
79000, Львов, ул. Университетская, 1*

Статья посвящена исследованию особенностей украинской эмиграции в США. Эмпирическое исследование основано на авторской теоретической модели исследования идентификационных процессов среди международных мигрантов. В статье проанализировано этнические идентичности и соответствующие практики украинцев в США, которые воспроизводятся через поддержание этнических традиций и развитие этнической инфраструктуры. Установлено, в частности, что этнические идентичности и соответствующие практики украинцев в США имеют как поверхностную, так и глубокую форму, поскольку воплощаются в определенной совместной деятельности. Исследуются особенности формирования украинской составляющей культурной идентичности украинских иммигрантов в США. Кроме того, установлены отличия и сходства в этнических и культурных идентичностей и практик украинских иммигрантов, которые относятся к «старой» (послевоенной) и «новой» (времен независимости) миграционным волнам. В частности, представители «старой» волны эту составляющую и соответствующие практики строят на основе украинской национальной и украинской этнической принадлежности, представители же «новой» волны — на этнической украинской принадлежности и на культурных практиках, связанных с советским прошлым Украины и воспроизведением элементов других культур, которые распространены в Украине времен независимости. Кроме того, выявлено, что из-за большей распространенности участия в официальных украинских организациях этнокультурные практики представителей «старой» волны более институционализированы, чем у представителей «новой» волны.

Ключевые слова: украинские мигранты в США; этническая идентичность; культурная идентичность; идентификационные практики; «старая» волна; «новая» волна

Постановка проблеми. Сучасна міграція українців до США є складовою загального потоку еміграції з України часів незалежності, який у спеціалізованій літературі часто називають «четвертою» хвилею. Ця міграція із України до США має кілька складових. Це трудова міграція низькокваліфікованих працівників, інтелектуальна, сімейна, а також освітня міграція. У своєму дослідженні, крім четвертої хвилі беремо до уваги і третю, представники якої також стали респондентами в авторському емпіричному дослідженні. Власне кількість цієї, третьої, хвилі, що проживають у сучасних США, дослідники оцінюють у близько 10% від усіх українських іммігрантів у цій країні [21]. Українська міграція до США має більш ніж столітню історію. Починалась вона як трудова міграція сільськогосподарських працівників в кін. XIX ст., що зараз відома як перша хвиля міграції українців до США. За нею слідували друга (міжвоєнна) та третя (повоєнна) хвилі, які мали риси політичної міграції. Кожна із цих хвиль мала свою специфіку та часові межі, тому і виокремлюються дослідниками у загальному потоці української міграції до США (див., наприклад: [8; 21; 18]).

США стабільно посідає чільні місця в рейтингах напрямків еміграції українців [19, с. 22; 12], а кількість українських іммігрантів сучасної хвилі у США оцінюється МОМ у близько 345 тис. осіб [12]. У той же час за даними перепису населення США кількість українців та американців українського походження становить 984 тис. на 2014 р., що на 20 тис. більше, ніж у 2005 р. [20]. Проте визначити її реальні масштаби складно, в основному через поширену напівлегальну міграцію.

Аналіз досліджень і публікацій. Дослідженням української еміграції у США займались, зокрема, такі автори, як О. Воловина [21], Г. Лемех [16], В. Лопух [18], М. П. Федунків [8], котрі зосереджу-

вались на вивченні структурних та культурних характеристик української імміграції у США. Проте ці автори мало уваги приділяють дослідженням ідентичностей українців та їх ідентифікаційних практик, а у своїх дослідженнях ідентичностей не проводять чіткої межі між українською національною, українською етнічною та культурною ідентичностями.

Мета дослідження. Об'єктом дослідження є українська міграція до США, предметом виступають етнічні та культурні ідентичності та ідентифікаційні практики українців у США. Метою статті є дослідити прояви етнічної та культурної самоідентифікації українців у США. Серед завдань виділимо наступні: 1) проаналізувати практики, пов'язані із етнічними ідентичностями українців у США; 2) дослідити культурне самовизначення українських іммігрантів у США; 3) виявити відмінності в етнічних і культурних практиках та ідентичностях в українців «старої» та «нової» хвилі імміграції у США.

Емпіричну базу статті становить авторське дослідження соціокультурних характеристик, ідентичностей та практик української еміграції до США, яке проводилось протягом 2015 р. у США.

Виклад основного матеріалу. Респонденти для дослідження підбирались за методом снігової кулі. Для збору основної частини інформації застосований метод напівструктурованого інтерв'ю. Для дослідження використано цільову вибірку основними критеріями якої був досвід проживання у США, що у часовому вимірі становить мінімум 1 рік. Інформація, отримана у ході інтерв'ю, опрацьована методом дискурс-аналізу. В ході дослідження зібрано 40 інтерв'ю (у 27 з них респонденти жінки, у 13 — чоловіки). Характеристики респондентів наведені у табл. 1. Всі одружені респонденти проживають у США із чоловіками/дружинами, а батьки неповнолітніх дітей — також із дітьми.

Таблиця 1. Соціально-демографічні характеристики респондентів

№	Ім'я/ псевдонім	Рік народження	Сімейний стан	Місце проживання в Україні/іншій країні перед еміграцією до США	Актуальне місце проживання в США	Початок міграції до США
1	Людмила	1945	Одружена	Запоріжжя	Лос-Анджелес	2005
2	Наталя	1957	Вдова	Дніпропетровськ	Мілуокі	2002
3	Катя	1190	Одружена	Львів	Новий Орлеан	2011
4	Христина	1982	Одружена	Львів	Нью Йорк	2008
5	Мар'яна	1982	Одружена	Львів	Чикаго	2004
6	Ася	1980	Одружена	Київ	Лос-Анджелес	2012
7	Наталя	1973	Одружена	Львів	Лос-Анджелес	2000
8	Андрій	1960	Розлучений	Одеса/ Санкт-Петербург (РФ)	Лос-Анджелес	1994
9	Олег	1958	Неодружений	Тернопіль	Сан-Дієго	1999
10	Ігор	1959	Розлучений	Київ	Лос-Анджелес	1990
11	Олеся	1969	Розлучена	Львівська обл., райцентр	Сан-Дієго	2001
12	Діана	1966	Одружена	Львів	Лос-Анджелес	1994
13	Оля	1970	Одружена	Стрий	Сан-Дієго	2003
14	Іра	1977	Одружена	Одеса	Ірвайн	2005
15	Мар'яна	1971	Одружена	Львів	Сан-Дієго	2000
16	Володимир	1977	Одружений	Львів	Лос-Анджелес	1999
17	Оля	1958	Одружена	Львів	Сакраменто	1989
18	Олег	1986	Одружений	Полтавська обл., райцентр	Сан-Дієго	2007
19	Оксана	1984	Одружена	Івано-Франківськ	Лос-Анджелес	2012
20	Орися	1964	Одружена	Львів	Лос-Анджелес	1990
21	Галя	1979	Одружена	Львів/Лондон (ВБ)	Лос-Анджелес	2005
22	Марія	1955	Вдова	Львівська обл., село	Сан-Франціско	2001
23	Вікторія	1981	Співмешкає	Львів	Лос-Анджелес	1993
24	Микола	1968	Одружений	Львів	Лос-Анджелес	1990
25	Людмила	1970	Одружена	Київ	Сентрал	2005
26	Тетяна	1974	Одружена	Тернопіль	Сан-Хосе	2002
27	Альона	1983	Одружена	Київ	Лос-Анджелес	2007
28	Тарас	1950	Одружений	Львів	Сакраменто	1992
29	Михайло	1956	Одружений	Львів	Сан-Хосе	2000
30	Роман	1952	Одружений	Яворів	Сакраменто	1989
31	Володимир	1974	Одружений	Львів	Портланд	2000
32	Дарія	1939	Одружена	Львів	Лос-Анджелес	1949
33	Юрій	1930	Одружений	Харків	Сан-Франціско	1960
34	Віра	1939	Одружена	Вінницька обл., райцентр	Сан-Франціско	1950
35	Люба	1942	Одружена	Тернопільська обл., село	Лос-Анджелес	1949
36	Андрій	1931	Одружений	Чернівецька обл., райцентр	Лос-Анджелес	1947
37	Оля	1933	Одружена	Івано-Франківська обл., райцентр	Сан-Дієго	1951
38	Оля	1922	Одружена	Закарпатська обл., райцентр	Лос-Анджелес	1947
39	Соня	1924	Вдова	Тернопільська обл., село	Лос-Анджелес	1949
40	Іриней	1936	Одружений	Івано-Франківська обл., райцентр	Лос-Анджелес	1949

Що стосується основних понять, на які спираємось, то міжнародну міграцію ми розглядаємо перш за все, як соціокультурний за суттю процес, що передбачає зміни у соціальній, культурній та особистісній сферах життєдіяльності як самих мігрантів та їхніх спільнот, так і суспільств еміграції та імміграції і окремих осіб (чи груп осіб), що в них проживають. У широкому розумінні соціокультурну ідентичність ми визначаємо як внутрішнє відчуття приналежності до соціокультурної спільноти певного виду, переважно визнане іншими представниками цієї спільноти, вкорінене у подібності до них та в одночасній відмінності від представників іншої соціокультурної спільноти такого ж чи іншого виду. Ми розглядаємо ідентичність як таку, що впливає на поведінку людини (зі зміною в ідентичності відбуваються і певні зміни у поведінці); вона ж подекуди може бути і похідною від дій людини. Тобто ідентичність тісно пов'язана з соціальними практиками — втілюється в них або ж стає їхнім наслідком, а практики, які пов'язані із ідентичностями, називаємо ідентифікаційними практиками.

Етнічною ідентичністю називають відчуття належності до певної етнічної спільноти, однаковості з іншими її членами через спільну історичну пам'ять, спогади про спільних предків, емоційні зв'язки з батьківщиною, спільність основних компонентів культури, традицій. Часто до важливих чинників формування та підтримання етнічної ідентичності відносять спільність мови, релігії, раси, фенотипу [13, с. 287; 6, с. 209]. В етнічній ідентичності виділяють етнічність — скоріше емоційне, ніж фактичне відчуття приналежності до етнічної спільноти — та фактичну приналежність, що передбачає певну спільну діяльність [15, с. 12-13]. Х. Дж. Ганс пише, що етнічною ідентичністю називають як поверхневу її форму (передбачає лише самоназву чи самоідентифікацію), так і глибoku (передбачає посилену етнічність та дії, пов'язані з нею), і схиляється до того, що правильним є тільки друге [9, с. 882]. Проте ми вважаємо, що допустимою є і перша форма, особливо коли йдеться про альтернативу амбівалентності чи про елемент множинної етнічної ідентичності, які часто зустрічаються, зокрема, у міжнародних мігрантів. Стосовно тих же іммігрантів, то часто зі зміною поколінь в ієрархічному протистоянні національної та етнічної ідентичностей гору поступово бере остання. Але це стосується ідентичностей країни еміграції; Б. Ажнюк наводить приклад українських іммігрантів, перше покоління яких вважає себе українцями (і стосовно нації у тому числі), а друге — також українцями, але вже тільки стосовно етносу [1, с. 137].

Власне відчуття приналежності до українського етносу респонденти у нашому дослідженні висловлюють або простим твердженням на кшталт «Я українець/українка», або іноді більш розширено: «Если американцы спрашивают кто? Я говорю — украинка. Этническая принадлежность довольно сильная, потому что у нас отец он с Полтавщины, он недалеко от Диканьки, с славного казацкого рода, сильные украинские корни.¹» [Інт.-14²], «Всі знали що я є україн-

ка. ... Я то ніколи не ховала і для мене то є дуже головне щоби люди знали хто я є, я не ховаюся, бо як ми будемо ховатися хто ми є, то ми є нічого. ... Але для мене бути українцем то було найважливіше». [Інт.-35]. Проте, етнічна ідентичність у багатьох респондентів не відділяється від національної, і особливо це відчувається у групі «староприбулих».

Крім відчуття приналежності до українського етносу, етнічну ідентичність характеризують також практики, які з нею пов'язані і в яких вона проявляється.

До таких практик відносимо, перш за все, наслідування традицій, звичаїв, обрядів українського народу: «Наприклад, я створив українську церкву в Юті, якої там взагалі ніколи не було, і я думаю, що це добре, бо люди можуть об'єднатися, а раніше їх неможливо було навіть зібрати там. Зараз вони збираються два рази на рік на Різдво і на Великдень. ... Я дотримуюсь чисто українських традицій, які не мають інші народи. Наприклад, коляда ну вертеп не дуже, це треба спеціально готуватися. ... Там їздимо колядувати». [Інт.-9], «На Паску її [дочку] беру, роблю паску, купляю кошчочок, і ми йдемо з нею до церкви. Вона знає, що як до церкви йти — треба гарно одітися, не джинси, шорти порвані або спортивні». [Інт.-11], «На Різдво і на Великдень в церкву ходимо і вишиванки маємо, дітей на українську мову воджу.» [Інт.-15], «Ми святкуємо всі українські свята. Ми готуємо українські страви. Дитина ходить тут на «Червону каліну», і в школу, і він приймає участь у всіх концертах, танцює, розказує віршички повністю. І він повністю володіє українською мовою, тобто». [Інт.-21], «Я вишиті сорочки ношу, Великдень святкуємо по українських традиціях і ми святкуємо Різдво, так як на Україні, маємо вечір в моєї сестри, там їмо українські страви, які їли на Україні, кутю і таке все, пироги, борщ. ... Музику українську слухаю. ... українці можуть бути там і тут, що ми підтримуємо українські традиції і культуру, так як там і тут, щоб українці тут розмовляли українською мовою, щоб могли сюди приїхати і мати з ким спілкуватися, ми дуже довго і емігрантів тут не дуже багато, але як вони сюди приїжджають, щоб тут були їхні люди, щоб мали приїхати до кого і це все напевно...» [Інт.-23], «...я готую їсти, я прибираю хату, тобто я така традиційна українська дружина. ... Звичайно, ми стараємося якимось підтримувати наші традиції українські. Ми розмальовуємо писанки на Великдень, як не дивно. ... ми святкуємо українські свята, два Різдва, за католицьким і за православним календарем, два Великодні, Василя на 14 січня. ... Ми підтримуємо традиції так само як в Україні, з тією різницею, що набагато менше коло тих людей, які разом з нами ті традиції підтримують». [Інт.-25], «Всі харчі, що я роблю, то є українські. Як є свята то ми святкуємо Святий Вечір, вся родина що є тут сходимося разом, діти. Вже вони навіть не діти. То така традиція в нас як була, такої ми і дотримуємося, і тим діти вчаться». [Інт.-39]. Як бачимо, таке наслідування відбувається у різних сферах, основні з яких наступні:

- Їжа, яку готують і споживають мігранти: «Я

прихильник генетичної їжі, тобто, то, що мені звикло по генетиці і по тому що я їла в дитинстві, тому що я була в Україні, в основному ми харчуємося вдома». [Інт.-4], «... вона [дружина], ця жінка мексиканського походження, навчилася варити борщ, голубці, вареники то все, але то все». [Інт.-36], «Сало [сміється]. Було таке, що хтось їхав звідтіля... Ви ж знаєте, що це заборонено, але люди провозили сало. Тобто я так просив, щоб мені передавали якийсь шматочок, бо такого самого сала тут не купиш. ... Я готую майже те саме.. готую те саме, що готували, готувала моя бабуся. ... Тобто воно само запам'яталося, тобто я імпровізую, але це українська їжа, я вважаю. ... для своєї доньки свого часу я готував.. саме це була українська їжа, ті ж котлети, ті ж борщі, те ж жарене там.. Тобто це в мені законсервувалося». [Інт.-10];

• Святування Різдва та Великодня: «... єдине що я святкую якось сама для себе це Різдво тому що Різдво в Америці 25-го а в нас 7-го, то я намагаюся якось на 7-ме шось зробити...» [Інт.-3], «Ми приходимо на усі свята. На фестиваль писанок, Паску, на Шевченківський день, я любило Вербну Неділю перед Паскою». [Інт.-7];

• Етнічний одяг (вишиванка): «Обов'язково одяг на великі свята, на Різдво, на Паску, чи на свято Шевченка (у нас скоро буде). Я маю вже вісім вишитих блузок і дві сукенки. В Україні стільки не мала [сміється] ... то родичі з України передавали і висилали». [Інт.-13], «Ну вишиванки тільки ми сюди [в український культурний центр] одягаємо. Ну або якісь такі свята, де треба представляти Україну, тоді ми одягаємо вишиванки». [Інт.-27];

• Народна музика, танці, пісні: «... пою украинские песни. Да, да, [співає] рідна мати моя, ти ночей не до спала [сміється], и даже когда ходила в каледж и там говорят: «Кто что умеет синг [sing] или дастинг [dancing], или...» А я говорю: «Ес, ай синг [Yes, I sing].» И я выходила и пела украинские песни. ... И они все слушали во внимании мои песни мелодичные, эти наши украинские, чудные песни, и, и аплодировали мне и говорили: «О, браво, браво, окей!». [Інт.-1].

Хоча не всі дотримуються українських традицій та звичаїв із різних причин (особливо це стосується святкування): «Всі свята — скажу так, розділення календарне воно погано впливає, ті всі окремі свята Різдво, Великдень — це просто доходить до того, що приходиться Католицький Великдень, і думаєш я не буду його святкувати, а буду наш. Приходить наш, а вже ніхто нічого не святкує, а як я буду святкувати. І з того виходить, що не святкуєш ні одне, ні друге». [Інт.-20].

Із практиками наслідування етнічних традицій пов'язані й розвиток інфраструктури, яка їх полегшує. Тут маємо на увазі, перш за все, магазини, в яких продають товари з України (переважно продукти): «Там українські магазини продуктів, то це я заїхала два тижні тому, купила шматочок сала, бо там добре сало». [Інт.-2], «Тут є багато різних таких магазинів... які вони мають там цукерки з України, тобто продукти знаєте скажем з України тут є, тут вже ска-

жемо олія Чумак тут прямо в магазині, тут зразу біля нас». [Інт.-16]. Зазначимо, що елемент інфраструктури є важливим переважно для «новоприбулих», і це логічно, оскільки такі магазини можуть забезпечити їх товарами, до яких вони звикли в Україні. Крім магазинів до інфраструктури, що полегшує наслідування етнічних практик, відносимо також і церкви, при яких, як правило, діють недільні/суботні школи, в яких вивчається українська мова, народні пісні, танці, спів. Також можуть існувати спеціалізовані хори та танцювальні колективи: «То я живу всім українським ком'юніті і всім, що пов'язано з мосою роботою в українському осередку, школі.. Я цим живу постійно. Не раз на тиждень, постійно в процесі підготовок». [Інт.-6], «...ми ходимо в українську школу для того, щоби підтримувати українську мову і український танцювальний колектив вона [дочка] відвідує, танцює.» [Інт.-19], «... я була голова сестринства деякий час, організували обіди, так як я в хорі була, і не тільки церковному, ще й світські хори організувала. ... я тут вчила танців українських, всякі тут в неділю, я є диригент хору ... ми то робили, то робили показ строїв українських, ми вареники робим-продаєм, то-то українське» [Інт.-34].

Українські церкви можна вважати ще й специфічними локальними організаціями, які виконують не тільки релігійні, але й соціальні функції і діяльність яких забезпечує відтворення етнічних практик протягом багатьох десятиліть для кількох хвиль українських іммігрантів у США: «Так, юкрейніан влілдж [Ukrainian village]. Це найбільше українське ком'юніті [community]. Там багато українців. Там люди звідусіль. Там дуже багато українських церков, церкви різні: і католицькі, греко-католицькі, православні. Різні церкви. Навіть на одній вулиці вони стоять. ... І взагалі, ви знаєте, дуже людям, які живуть тут – в Америці, то їм не вистачає спілкування зі своїми людьми, зі своєю ком'юніті». [Інт.-2], «Довгий час я ходив у російську церкву ... але коли сталися події, Євромайдан стався, для мене це стало принциповим ходити в українську церкву. Сьогодні я через.. за допомогою моїх знайомих, нових знайомих познайомився ще із однією українською церквою. Тобто для мене це принципово і це мій вибір ходити до української церкви». [Інт.-10], «... ото мітинг в Сан-Дієго був... коло церкви ходжу. Я ходила 2 рази в тиждень в церкву, но знаєш ... я ходжу для того, щоб вона [дочка] бачила, що ще є люди, які говорять по-українськи...» [Інт.-11], «... стараємося виховувати те, що церква і громада це є ніби центром українського життя не тільки духовності, такого соціального, такого культурного, такого традиційного українського життя. Знаєте, що якби де тільки українці не приїжджали спершу будували церкву, буде церква, буде громада, буде центр, буде всіх українців об'єднувати в еміграції. ... тобто таке місце яке об'єднує людей за мовою за культурою». [Інт.-16], «За якийсь час більше людей приїхало українців і організація і громада побільшилася і тоді вже казали люди: ну ми мусимо вже своє мати, бачите, то було найпередніше. І знайшли таку, як то сказати, хату і що мало досить

багато того льонду коло себе і заснували капличку, і з тої каплички пізніше побудували церкву... Так тільки одна українська католицька церква. Вона вже існує я думаю від 47 року. ... І то є власне історія українців. Що всюди де наша генерація приїхала, значить [19]48, 49, 50, 51, 2-й рік найголовніше було церква і щоби зберегти українську мову, щоби зберегти історію, щоби діти не забували про Україну ... І, значить, мова, культура, музика, то всьо, то було найважливіше для наших батьків, тих що приїхали з дітьми». [Інт.-35].

Крім локальних церковних українських організацій, в США існують й інші офіційно зареєстровані організації українського спрямування, участь в яких беруть/брали, зокрема, й опитані українці. До таких організацій належать, наприклад, «Українська хатка в Сан-Дієго», культурний центр «Українізація», НТШ (Наукове товариство імені Т. Шевченка), УКО (Український культурний осередок), УКК (Український конгресовий комітет), УКК (Український координаційний комітет), Союз Українок, ЗУАДК (З'єднаний український американський допомогивий комітет), ОДУМ (Об'єднання Демократичної Української Молоді), СУМ (Спілка української молоді), Пласт, ТДУК (Товариство допомоги Україні в Каліфорнії): «Але громада українська є, там [в Сан-Дієго] в них є така хата єдина на Америку — це своєрідний музей культури і історії. Вони мають парк і в тому парку є будиночки різних країн в тому числі є українська. Вони купили цю хатку в 1960 році і до цього часу вона існує. Якщо будете мати можливість, то розкажіть всім про це, було б цікаво зібрати якісь нові експонати». [Інт.-9], «До нашого культурного центру [входить], називається — «Українізація». ... Просто відвідую. І наші діти ходять на заняття в «Рідну школу», в школу і на танці». [Інт.-20], «...я вже належала до хору Кобзар, ходила до церкви нашої, католицької церкви. Я зачала Семівський хор дівочий, ми виступали, я диригувала. ... То є офіс, то є Союз українок, ми маємо меморіал в місті тут. ... Я є голова Народного союзу тут в Лос-Анджелесі і той Союз головний власне викладає газети «Ukrainian national association». [Інт.-35], «...було товариство Української народної республіки якого головою я був певний час ... я був ще засновником і членом студентської громади в Нью-Йорку членом Пласту, засновником Пласту в Америці, українського Пласту, засновником організації української демократичної молоді ОДУМ і членом її. Тут є організація СУМ ... в нас є допомога від комітету ЗНАК, «З'єднаний український американський допомогивий комітет», то вони помагають чи емігрантам чи втікачам я також висилаю часом гроші». [Інт.-36], «Вони [УКК] займалися міграцією. Наші зробили той комітет і він займався такими ділами: шукав зразу місце праці і тоді посилав. Вони дуже багато помагали. Ми особисто їхали через той комітет. ... Що тільки тут було — моє ім'я було всюди. Я була два рази головою Союзу українок, була головою Марійської Дружини, в хорі «Кобзар» співала ... Була така організація «Допомога Україні», то я там була секретар, так що я старалася своє життя якимсь вико-

ристати для чогось, а не сидіти. ... Ми робили виставки по університетах про якісь українські вишивки, щоб вони знали. В Америці знали про Україну. ... Той хор де я належала «Кобзар», то ми співали по різних місцях, навіть на тлівізії, перед Різдвом колядки співали. Кілька років виступали. Де хор був там і я. ... Всі українці, які чують себе українцями. І Народний Дім в нас є. Якимсь ми гуртувалися всі разом... От те старе покоління мігрантів, бо ми вже були нове тоді. Їм також треба віддати — багато що вони то втримали і мову втримали». [Інт.-39].

Зазначимо, що належність до офіційних українських організацій є більш притаманною для «староприбулих» українців, а у нашому дослідженні всі респонденти цієї групи брали участь у діяльності таких організацій. Тобто, у порівнянні із групою «новоприбулих» можна сказати, що етнічні практики «староприбулих» є більш інституціалізованими. Хоча деякі «новоприбулі» українці беруть участь у організаціях, створених «старою хвилею», організацій українців «нової хвилі» у США все ж мають більш неформальний характер, не є обов'язково такими, що офіційно зареєстровані та мають керівні органи. Йдеться, як правило, про неформальні організації, спільноти (ком'юніті/сomunity), інтернет-спільноти, зокрема такі, що виникли у зв'язку із потребою підтримати Майдан та Україну загалом у конфлікті із Росією: «... я буваю тут в українському культурному центрі, але я не вважаю, що це організація». [Інт.-10]. «Там є українська громада, але вона значно менша. Наприклад, там є така онлайн організація майдан Сан-Дієго, там приблизно налічується 200 чоловік. Там є три церкви українські є католицька, православна, карпатська, досить небагато людей приходить в ці церкви, може чоловік 30 в середньому. Але громада українська є...» [Інт.-9].

Тобто представництво інтересів України у США стало однією із основних функцій як формальних, так і неформальних іммігрантських організацій українців. Демонстрації на підтримку «Помаранчевої революції» 2004 року та «Євромайдану» 2014 року, акції проти російської анексії Криму та окупації Донбасу і військових дій стали тим, що об'єднало українців всього світу, та в кожній окремо взятій країні. В цих подіях значну роль відіграла власне сучасна міграція, оскільки модель її структури у формі мереж виявилась значно дієвішою при необхідності оперативного здійснення акцій протесту чи шкетів, що організовувались, зокрема через соціальні мережі часто не знайомими між собою людьми українського походження, або тими, що зацікавлені в подіях в Україні. Сучасні українські мігранти змогли донести позицію України до людей у країнах проживання, зокрема у США, лобіювати її інтереси та стати справжніми групами тиску на суспільну думку та політичну позицію. Модель організації традиційної української діаспори виявилась занадто формалізованою і неоперативною у прийнятті рішень. Сучасна українська діаспора (в її широкому розумінні) у США існує у формі транснаціональних спільнот українських мігрантів, що часто пов'язані із такими ж спільнотами мігрантів

із інших країн та має слабку організаційну структуру притаманну попереднім хвилям української еміграції. Якщо в 2004 р. засоби зв'язку, Інтернет, були розвинені слабше, то 10 років потому саме розвиток технологій передачі інформації та розширення доступу до них (йдеться, перш за все, про розвиток соціальних мереж) зробив можливим ефективнішу діяльність світового українства у досягненні спільної мети. Прикладом цього можуть бути одночасно організовані українцями акції та протести у різних країнах світу.

У таких практиках прослідковується накладання практик української етнічної та української національної (громадянської) ідентичності. Культурна ідентичність також пов'язана із названими видами ідентичностей, а ще однією відмінністю групи «новоприбулих» є те, що вони часто змішують поняття етнічної ідентичності із поняття культурної ідентичності. Далі розглянемо поняття такої ідентичності.

Отже, культурною ідентичністю ми називаємо таку, що стає результатом ідентифікації з певною локальною чи глобальною соціокультурною спільнотою, яка дотримується певних цінностей, норм, способу життя, обрядів та звичаїв, практик, що вони є закоріненими, як правило, у релігійній, етнічній, регіональній, національній і навіть професійно-посадовій, класово-майновій чи сімейній приналежності. У даному випадку маємо на увазі суперкультуру суспільства еміграції (України) та імміграції (США), яка включає не тільки етнічну культуру, але сукупність різних субкультур цього суспільства та елементів світової (глобалізованої) культури, поширених у ньому. Її не варто ототожнювати з відповідними етнічною, національною чи іншими ідентичностями. Друге чи наступні покоління іммігрантів, наприклад, можуть вже не мати певних ідентичностей, що їх мали їхні предки, проте залишаються відданими відповідним обрядам та звичаям [9, с. 882]. Інший приклад — запозичення звичаїв якоїсь спільноти тому, що «так робили предки» чи «так прийнято, такі в нас традиції» і водночас відсутність ідентифікації з нею. Це приклад інерційної культурної ідентичності. Іншим різновидом назвемо модну культурну ідентичність, яка проявляється у наслідуванні «модних» практик, що виходять із різних «чужих» етнонаціональних культур чи різного роду субкультур і не передбачає ідентифікації із цими (суб)культурами загалом. Мірою глобалізованості суспільства зростає фрагментованість культурної ідентичності, про яку власне і йдеться³.

Змішування поняття етнічної та культурної (у вузькому значенні) ідентичності, зокрема, проявляється у тому, що культурні практики, які не є етнічно українськими, але набули широкого вжитку в сучасній Україні, респонденти відносять до «українських»: «... я почти всю библиотеку привезла. У нас очень много книг. Книги и на украинском тоже есть». [Інт.-14], «... пельмені варю, вареники варю, супи варю такі українські страви звичайно я, шубу, сільодку, канапки українські, звичайно, ви що. Без того я не можу жити». [Інт.-26], «Дружина любить фільми дивитися, я теж люблю дивитися польські, українські,

радянські старі, інколи, коли нема що робити.» [Інт.-31]. Отже, як бачимо, «українськими» вважають респонденти і елементи культури, які не є етнічно українськими, але поширені на території України.

Серед іммігрантів «старої хвилі» зустрічаємо чітке розрізнення культурних практик на «етнічно українські», «американські» або практики, що належать етносу/країні походження чоловіка/дружини респондента: «Вона [дружина] і японські, і українські [страви], я б навіть сказав більше як японські українські робе. ... Я би сказав більше українських». [Інт.-40].

Така відмінність пояснюється дуже просто, а саме тим, що «староприбулі» українці у США емігрували з України у 1940-50-х рр. і не мали нагоди ознайомитись і засвоїти культурні практики, пов'язані, зокрема, із перебуванням України у складі СРСР та із впливом глобалізації на українську культуру. Іншою причиною бачимо те, що респонденти або їхні батьки на новому місці проживання свідомо намагались зберегти із культури країни еміграції лише власне етнічні практики, щоб, як вони вважали, українська культура в чистому вигляді збереглась принаймні на еміграції для наступних поколінь, які житимуть в Україні тоді, коли вона здобуде незалежність: «Найголовніше для наших батьків то було продовжувати знання про Україну, українську мову, українську історію, українську музику то існували вже хори, ... оркестри, то вже були молоді люди або до Пласту чи до Суму і до оркестру, танцювальна група була і так же культуру українську ми продовжували і мову, і рідна школа була в суботу також. ... Їм [батькам] було найважливіше продовжувати Україну тут на вільнім світі. Бо вони все мали надію, я думаю. Так вони мали надію, що колись Україна буде вільна. Вони дуже тяжко працювали над тим». [Інт.-4], «Навчилася, фактично, писати писанки тут в Америці. Мене тут одна, яка в третьому поколінні тут вродженні, і вона навчила мене писати писанки». [Інт.-13].

Загалом, українська культурна ідентичність та відповідні практики мають дещо різні відтінки в українців «старої» та «нової» хвилі. Українська складова культурної ідентичності «староприбулих» фактично будується на належності до української держави та української етнічної культури. У той же час в українській складовій культурної ідентичності «новоприбулих» відчуються суттєві впливи як сучасних глобалізаційних процесів, так і радянського періоду історії України.

На сьогодні не існує єдиної думки стосовно того, яка з політик інтеграції іммігрантів домінує у сучасних США. У більшості випадків прийнято вважати асиміляцію «пройденим етапом», проте у 2007 р. теза про необхідність продовження реалізації концепції «плавильного казана» була проголошена одним із напрямків імміграційної реформи, а головна сфера її реалізації — мовна і переважно через освіту. Проте, крім мовної асиміляції, освіта також сприяє й іншим видам інтеграції, особливо коли йдеться про так звану «інтеркультурну освіту», що передбачає, до прикладу, двомовну освіту іммігрантів та обмін культурним досвідом. Таку освіту вважають «двигу-

ном» інтеграції і для її потреб створено спеціальний загальнодержавний орган — Федеральний центр освіти мігрантів. Цей феномен є одним із елементів політики мультикультуралізму, потреба у якому виникає, очевидно, із збільшенням етнічної розмаїтості населення США та кількісного переважання «несвропейської» імміграції [3; 4, с. 105; 17; 10]. При цьому питання мовної (культурної) інтеграції іммігрантів включено до законодавчих актів лише з 2006 р.⁴ Іншими проявами мультикультуралізму у США є такі заходи, як, наприклад, «Симфонія кольорів» (Concert of Colors) — фестиваль етнічних меншин, що проводиться у Детройті щорічно із 1992 р. [17, с. 45-47]. Незважаючи на те, що мультикультуралізм у США досить довго існує як потужний інтелектуальний тренд (за С. Каслзом), він не визнаний складовою державної політики як в інших класичних країнах імміграції. Найважливішою причиною цього вважають те, що США, на відміну від Канади та Австралії, досить швидко (в історичному контексті) вийшли з-під Британської корони і ствердили свою національну ідентичність, загрозою для якої і вважається політика мультикультуралізму. Хоч мультикультуралізм і не став державною політикою інтеграції, його ідеї все ж похитнули уявлення про «правильність» асиміляційного підходу [2; 14, с. 86-115; 7, с. 160-165]. Своєрідним компромісом між асиміляцією та мультикультуралізмом у США стала доктрина диференційного включення, що відповідно до вимог часу трансформується у диференційне виключення [11, с. 321]. Сфера виключення при цьому розширюється із традиційно економічної до культурної.

Як бачимо із проведеного дослідження, українські іммігранти в США своїм ставленням до збереження українських традицій, звичаїв, інших етнічних практик та ствердженням своєї етнічності та культури загалом відповідають ідеї розвитку мультикультуралізму у США.

Підсумовуючи проведене дослідження доходимо наступних висновків. Етнічна ідентичність опитаних українців у США, окрім самоназви (поверхневої форми), втілюється у конкретних практиках та певній спільній діяльності, що базується на відчутті прина-

лежності до українського етносу. Тобто, ця ідентичність має також і глибоку форму. Етнічні практики відтворюються в еміграції через збереження традицій та розвиток інфраструктури, до якої, зокрема, належать суботні/недільні школи, гуртки, мистецькі колективи, заклади торгівлі «українськими» товарами, організації українського спрямування. При цьому представники «нової» хвилі більше схильні брати участь не в традиційних українських мігрантських організаціях, а у сучасних неформальних організаціях чи мережах. Хоча цей вид організованої діяльності українців за кордоном має більше значення у суспільно-політичній сфері, але він є малоєфективним у питанні збереження і відтворення етнічних українських практик. У той же час діяльність традиційних організацій «старої» хвилі спрямована, у тому числі, на підтримання українських етнічних практик та є менш оперативними у суспільно-політичній діяльності.

Якщо в етнічній ідентичності представників «старої» та «нової» хвилі не спостерігаємо суттєвих відмінностей, то в ідентичності культурній дається ознаки належності респондентів до різних еміграційних хвиль. Проявляється це, зокрема, в тому, що представники «старої» хвилі українську складову культурної ідентичності і відповідних практик будують на основі української національної та української етнічної приналежності. Представники ж «нової» хвилі українську складову культурної ідентичності будують на етнічній українській приналежності та на культурних практиках, пов'язаних із радянським минулим України та відтворенням елементів інших культур, що поширені в Україні часів незалежності.

З огляду на це виникає питання, як будуть відтворюватись українські етнічні практики у майбутньому, коли фізично перестане існувати «стара», третя хвиля української імміграції у США. З цього приводу висловлюємо припущення, що українці в еміграції і надалі, поруч із американськими, будуть відтворювати культурні практики поширені в Україні часів їхнього виїзду, а також найбільш оригінальні етнічні практики. Проте, ця теза, звичайно, потребує подальших досліджень у межах етносоціології, антропології, культурології.

ПРИМІТКИ:

¹Всі цитати із інтерв'ю подаються мовою оригіналу та із збереженням авторського стилю викладення.

²Тут і надалі цифрою позначається респондент, інтерв'ю якого позначено відповідним порядковим номером у табл. 1.

³У цьому дослідженні не ставимо за мету вивчення американської складової культурної ідентичності українців та її співвіднесення із українською чи іншими складовими, натомість зосереджуємось власне на українській.

⁴Comprehensive Immigration Reform Act of 2006 (S. 2611 [109th]: An Act to provide for comprehensive immigration reform and for other purposes). Available from: <[http://frwebgate.access.gpo.gov/cgi-bin/getdoc.cgi? dbname=109_cong_bills&docid=f:s2611es.txt.pdf](http://frwebgate.access.gpo.gov/cgi-bin/getdoc.cgi?dbname=109_cong_bills&docid=f:s2611es.txt.pdf)>

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ:

1. Ажнюк Б. Національна ідентичність і мова в українській діаспорі // Сучасність. — 1999. — № 3. — С. 12-16.
2. Дрожжина С. Мультикультуралізм: теоретичні і практичні аспекти // Політичний менеджмент. — 2008. — № 3. — С. 96-106.
3. Иванов О. Иммиграционная реформа в США: проблемы и противоречия // США — Канада. — 2008. — № 6. — С. 77-88.
4. Ничкало Н. Міграційні процеси у контексті неперервної освіти // Теорія і практика управління соціальними системами. — 2008. — № 2. — С. 99-108.
5. Ровенчак О., Володько В. Міжнародна міграція: теорія та практика : Монографія. — Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2015. — 412 с.

6. Соціокультурні ідентичності та практики / Під ред. А. Ручки. — Київ: Інститут соціології НАН України, 2002. — 315 с.
7. Castles S., Davidson A. *Citizenship and Migration. Globalization and the Politics of Belonging.* - New York: Routledge, 2000. - XIII, 258 p.
8. Fedun'kiw M. P. *Ukrainian Americans. — Countries and their Cultures.* Access mode: <http://www.everyculture.com/multi/Sr-Z/Ukrainian-Americans.html>
9. Gans H. J. *Toward a Reconciliation of «Assimilation» and «Pluralism»: The Interplay of Acculturation and Ethnic Relation // International Migration Review.* — 1997 (Vol. 31). — № 4 (Winter). — P. 875-892.
10. George B. *Immigrant children in America Integration by Language Assimilation and Education.* — Humboldt-University of Berlin, 2003. — 25 p.
11. *World Migration 2005: Costs and Benefits of International Migration / IOM World Migration Report Series. Vol. 3.* — Geneva: International Organization for Migration, 2005.
12. International Organization for Migration, 2015. *World Migration: Global Migration Flows.* — Access mode: URL: <http://www.iom.int/worldmigration>
13. Julios C. *Bilingualism and the Construction of a New 'American' Identity // A Question of Identity / Ed. by A. J. Kershen.* — Ashgate. — Aldershot – Brookfield USA – Singapore – Sydney, 1998. — P. 271-293.
14. Kivisto P. *Multiculturalism in a Global Society.* — Oxford, Malden: Blackwell Publishing, 2002. — IX+232 p.
15. Kofler A. *Migration, Emotions, Identities. The Subjective Meaning of Difference.* — Wien: Braumüller, 2002. — XII+164 p.
16. Lemekh H. *Ukrainian Immigrants in New York : Collision of Two Worlds / El Paso: LFB Scholarly Publishing LLC, 2010.* — 288 p.
17. Lewis R., Pearson F. *Comparing the Integration of Muslims in Brussels and Detroit: Report for the GMFUS seminar, Detroit, March 3rd-7th, 2008.* — 53 p.
18. Lopukh V. *The Effects of the «Fourth Wave» of Immigrants From Ukraine on the Ukrainian Diaspora in the United States // Демографія та соціальна економіка.* — 2014. — №1(21). — С. 192-202.
19. *Migration in Ukraine: A Country Profile.* Ed. by S. Siar — International Organization for Migration. — Geneva, 2008. — 61 p.
20. United States Census Bureau, 2015. — *People reporting ancestry.* Access mode: http://factfinder.census.gov/faces/tableservices/jsf/pages/productview.xhtml?pid=ACS_15_1YR_B04006&prodType=table
21. Wolowyna O. *Recent Migration from Ukraine to the United States: Demographic and Socio-economic Characteristics // The Ukrainian Quarterly.* — 2005. — 61 (3). — P. 253-269.

REFERENCES:

1. Azhnyuk, B., 1999. *Natsional'na identychnist' i mova v ukraïyns'kiy diaspori [National identity and language in Ukrainian diaspora]. Suchasnist' 3, 12-16 (in Ukrainian).*
2. Drozhzhyna, S. 2008. *Mul'tykul'turalizm: teoretychni i praktychni aspekty [Multiculturalism: theoretical and practical aspects]. Politychnyy menedzhment 3, 96-106 (in Ukrainian).*
3. Ivanov, O., 2008. *Immigracijnaja reforma v SShA: problemy i protivorechija [Immigration reform in the USA: problems and contradictions]. SShA — Kanada 6, 77-88 (in Russian).*
4. Nychkalo, N., 2008. *Mihratsiyni protsesy u konteksti neperervnoyi osvity [Migration processes and practice of the social system management]. Teoriya i praktyka upravlinnya sotsial'nymy systemamy 2, 99-108 (in Ukrainian).*
5. Rovenchak, O., Volod'ko, V., 2015. *Mizhnarodna migratsiya: teoriya ta praktyka [International Migration: Theory and Practice]. 412. L'vivs'kyy natsional'nyy universytet imeni Ivana Franka, L'viv (in Ukrainian).*
6. Ruchka, A. (Ed.), 2002. *Sotsiokul'turni identychnosti ta praktyky [Sociocultural identities and practices]. 315. Instytut sotsiologiyi NAN Ukrainy, Kyiv (in Ukrainian).*
7. Castles, S., Davidson, A., 2000. *Citizenship and Migration. Globalization and the Politics of Belonging. XIII, 258. Routledge, New York*
8. Fedun'kiw, M.P. *Ukrainian Americans. — Countries and their Cultures.* Access mode: <http://www.everyculture.com/multi/Sr-Z/Ukrainian-Americans.html>
9. Gans, H. J., 1997. *Toward a Reconciliation of «Assimilation» and «Pluralism»: The Interplay of Acculturation and Ethnic Relation. International Migration Review 31, 4 (Winter), 875-892*
10. George, B., 2003. *Immigrant children in America Integration by Language Assimilation and Education. Humboldt-University of Berlin. 25*
11. *World Migration 2005: Costs and Benefits of International Migration. IOM World Migration Report Series 3. 2005. International Organization for Migration, Geneva*
12. International Organization for Migration, 2015. *World Migration: Global Migration Flows.* Access mode: <http://www.iom.int/worldmigration>
13. Julios, C., Kershen, A. J. (Ed.), 1998. *Bilingualism and the Construction of a New 'American' Identity. A Question of Identity, 271-293. Ashgate. Aldershot – Brookfield USA – Singapore – Sydney*
14. Kivisto, P., 2002. *Multiculturalism in a Global Society. IX+232. Blackwell Publishing, Oxford, Malden*
15. Kofler, A., 2002. *Migration, Emotions, Identities. The Subjective Meaning of Difference. XII+164. Braumüller, Wien*
16. Lemekh, H., 2010. *Ukrainian Immigrants in New York : Collision of Two Worlds. 288. LFB Scholarly Publishing LLC, El Paso*
17. Lewis, R., Pearson, F., 2008. *Comparing the Integration of Muslims in Brussels and Detroit: Report for the GMFUS seminar, March 3rd-7th, 53. Detroit*
18. Lopukh, V., 2014. *The Effects of the «Fourth Wave» of Immigrants From Ukraine on the Ukrainian Diaspora in the United States. / Demohrafiya ta sotsial'na ekonomika 1(21), 192-202*
19. Siar, S. (Ed.), 2008. *Migration in Ukraine: A Country Profile. 61. International Organization for Migration, Geneva*
20. United States Census Bureau. 2015. *People reporting ancestry.* Access mode: http://factfinder.census.gov/faces/tableservices/jsf/pages/productview.xhtml?pid=ACS_15_1YR_B04006&prodType=table
21. Wolowyna, O., 2005. *Recent Migration from Ukraine to the United States: Demographic and Socio-economic Characteristics. The Ukrainian Quarterly 61 (3), 253-269*